



INTRAFAMILIAAL GEWELD IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST TIJDENS DE LOCKDOWNPERIODE



bps-bpv
.brussels 

Bruxelles Prévention & Sécurité
Brussel Preventie & Veiligheid

Focus van het Observatorium n°1 – Juni 2020

Auteurs

Aline DISTEXHE & Lucas LEPRINCE (BOPV) - Analisten

Coördinatie

Sophie CROISET (BOPV)

Directie van het Brussels Observatorium voor Preventie en Veiligheid

Christine ROUFFIN (BOPV)

Dankwoord

De auteurs willen alle actoren bedanken die aan deze analyse hebben meegewerkt en die, ondanks de extra werkdruk die de situatie heeft veroorzaakt, tijd hebben vrijgemaakt om een kwalitatieve bijdrage te leveren die essentieel is om het behandelde probleem goed te begrijpen.

Inhoudstafel

INLEIDING	4	4. DESKUNDIGEN EN DE LOCKDOWN	25
1. ENKELE BELANGRIJKE CIJFERS	6	4.1 Zorg voor slachtoffers tijdens de lockdown	26
1.1 Politiestatistieken	7	4.2 Wat na de lockdown?	27
1.2 Luisterlijnen	11	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	28
1.3 Schuilplaats voor slachtoffers van huiselijk geweld	14	BIBLIOGRAFIE	32
2. SLACHTOFFERS EN DE LOCKDOWN	16	LIJST VAN TABELLEN	34
2.1 Huiselijk geweld	17	LIJST VAN FIGUREN	34
2.2 Ouderen	19		
2.3 Kinderen	19		
3. DADERS EN DE LOCKDOWN	22		
3.1 Opvolging van daders	23		
3.2 Politie en daders	24		



Inleiding

In het kader van de lockdownmaatregelen ter bestrijding van het coronavirus hebben de nationale en internationale pers aandacht besteed aan het probleem van intrafamiliaal geweld (IFG). Uit een rapport van de Verenigde Naties blijkt dat het aantal gemelde incidenten wereldwijd met 25% tot 100% is toegenomen¹, waarbij nog een aanzienlijk aantal niet-gemelde gevallen² moet worden gerekend. Het Europees Forum voor Stedelijke Veiligheid meldt ook een toename van het aantal meldingen in Frankrijk, Verenigd Koninkrijk en Spanje³.

In België zijn *taskforces* opgericht om de situatie te evalueren en na te denken over concrete oplossingen voor de slachtoffers: een interministeriële conferentie over vrouwenrechten (ICV), een Franstalige *taskforce*⁴ en een intra-Brusselse *taskforce* waaraan Brussel Preventie & Veiligheid (BPV) deelneemt. In deze context kreeg het Brussels Observatorium voor Preventie en Veiligheid (BOPV) de opdracht om een analyse uit te voeren over IFG in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) en de impact van de lockdownmaatregelen hierop.

Om een genuanceerd beeld van deze problematiek te geven, heeft het BOPV kwantitatieve en kwalitatieve gegevens verzameld bij verschillende actoren: de politiediensten (federale politie en lokale politiezones), de telefoonlijnen 'Écoute Violences Conjugales' (Franstalig) en 1712 (Nederlandstalig), de vzw die de opvangcentra voor slachtoffers van huiselijk geweld beheert in het BHG (CPVCF), de vzw die de daders van huiselijk geweld opvangt (Praxis), de lijn 'Écoute Enfants' (103) en de Brusselse teams van SOS Enfants en Infor-Homes.



Dit document analyseert de beschikbare gegevens over intrafamiliaal geweld in het BHG tijdens de lockdown in verband met COVID-19 van 16-03-2020 tot 17-05-2020⁵. Het merendeel van de verzamelde informatie heeft vooral betrekking op echtelijk (partner)geweld. Bepaalde elementen die verband houden met geweld tegen andere gezinsleden (kinderen of bloedverwanten in opgaande lijn) worden echter ook ad hoc besproken.

Gezien de beperkte tijd die verstreken is sinds de lockdownmaatregelen zijn de hier voorgestelde overpeinzingen hypothesen. Een echte analyse van het effect van de lockdownmaatregelen op IFG is pas mogelijk als er voldoende tijd verstreken is en we over volledige gegevens beschikken.

1. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women>.

2. Incidenten, misdrijven of misdaden die door individuen worden ervaren, maar die niet bij de politie worden gemeld.

3. <https://efus.eu/fr/topics/%Activity%25/18905/>.

4. Dit project verenigt de gefedereerde entiteiten in het zuiden van het land, de COCOF en het BHG.

5. Op 18 mei begon fase 2 van de versoepeling van de maatregelen: handelszaken en scholen mogen heropenen, bepaalde recreatieve activiteiten mogen weer en er zijn meer verplaatsingen toegestaan.



ENKELE
belangrijke cijfers

Allereerst presenteren we enkele cijfers die op het moment van de analyse beschikbaar waren en die de verschillende actoren die betrokken zijn bij de zorg voor slachtoffers van IFG in korte tijd konden verzamelen. Deze zijn bedoeld om het objectieve kader voor de daaropvolgende analyse vast te stellen.

1.1 Politiestatistieken

De Steun- en Coördinatiedienst (SCD) heeft informatie verzameld over het aantal pv's en de verschillende soorten overtredingen⁶ (feiten) die geregistreerd zijn in het Integrated System for the Local Police (ISLP) van de zes Brusselse politiezones (PZ's)⁷ voor de periode van 1 maart tot 17 mei 2020. Deze cijfers worden vergeleken met de cijfers die voor dezelfde periode in de voorgaande twee jaar zijn geregistreerd, voor de hele periode en in het bijzonder voor de maand april, de strengste periode van de lockdownmaatregelen.



Geweld / conflict

Experts die werken rond de problematiek van echtelijk en intrafamiliaal geweld maken een onderscheid tussen een 'conflict' en 'echtelijk geweld'⁸. Het eerste is frequent, zelfs banaal. Alle koppels worden er soms mee geconfronteerd, vooral wanneer de partners samen worden 'opgesloten'. Echtelijk geweld maakt daarentegen deel uit van een specifieke dynamiek: die van een zoektocht naar dominantie en macht van de ene partner over de andere. Het is een proces dat zich cyclisch manifesteert (escalatie van spanning - explosie van geweld - rechtvaardiging/schuldgevoel - wittebroodsweken/remissie) en dat zich herhaaldelijk voordoet in een fundamenteel ongelijke relatie⁹. Echtelijk geweld is niet alleen lichamelijk, maar kan ook de vorm aannemen van verbaal, psychologisch, seksueel of economisch misbruik¹⁰.

6. Als een pv twee feiten vermeldt, worden ze elk meegeteld in hun respectievelijke categorie.

7. PZ 5339 (Politiezone Brussel Hoofdstad-Elsene), PZ 5340 (Brussel-West: Sint-Jans-Molenbeek, Koekelberg, Jette, Ganshoren en Sint-Agatha-Berchem), PZ 5341 (Politiezone Brussel-Zuid: Anderlecht, Vorst, Sint-Gillis), PZ 5342 (Politiezone Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Oudergem), PZ 5343 (Politiezone Montgomery: Etterbeek, Sint-Pieters-Woluwe, Sint-Lambrechts-Woluwe), PZ 5344 (Brussel-Noord: Evere, Sint-Joost-ten-Node, Schaarbeek).

8. <https://www.ecouteviolencesconjugales.be/pourquoi-appeler/victime/violence-vs-conflict/>.

9. Definitie vastgesteld op 8 februari 2006 door een interministeriële conferentie (federale, communautaire en regionale ministers) in het kader van het Belgisch Nationaal Actieplan 2004-2007 tegen huiselijk geweld: "Geweld in intieme relaties is een geheel van gedragingen, handelingen of houdingen van een van de partners of ex-partners dat erop gericht is de andere te controleren en te domineren. Het omvat combinaties van fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen of geweldplegingen die zich herhalen of kunnen herhalen en die de integriteit van de ander en zelfs zijn socioprofessionele integratie kunnen aantasten. Dit geweld treft niet alleen het slachtoffer, maar ook de andere familieleden, onder wie de kinderen. Het is een vorm van intrafamiliaal geweld. Meestal zijn de daders van deze geweldplegingen mannen en zijn de slachtoffers vrouwen. Geweld in intieme relaties is de manifestatie in de privésfeer van de ongelijke machtsverhouding tussen vrouwen en mannen die nog steeds in onze samenleving bestaat."

10. Zie bijvoorbeeld de definities van deze vormen van geweld op de website van de hulplijn voor huiselijk geweld 'Écoute Violences Conjugales': <https://www.ecouteviolencesconjugales.be/pourquoi-appeler/victime/les-formes-de-violence/#main>.

Deze politiegegevens tonen een dalende trend in het aantal pv's en geregistreerde misdrijven in 2020 ten opzichte van het gemiddelde van de voorgaande jaren (2018-2019). De enige categorie die gedurende de gehele onderzochte periode toeneemt, is 'familiegeschil'¹¹, dat betrekking heeft op situaties waarin mishandeling (of een ander strafrechtelijk feit) niet kon worden vastgesteld. Het dient te worden opgemerkt dat het aantal slagen en verwondingen tegen bloedverwanten in opgaande lijn in de periode van 01-03 tot 17-05 minder is gedaald dan andere incidenten (en zelfs is toegenomen in drie PZ's).

Arrondissement Brussel	01-03 tot 17-05		April	
	2020	Δ 2020 / gem. 18-19 (%)	2020	Δ 2020 / gem. 18-19 (%)
Aantal pv's	1.112	-22,1%	350	-37,7%
Aantal feiten die in deze pv's worden genoemd	1.130	-22,1%	358	-37,3%
Met name				
Slagen en verwondingen tegen partner	373	-12,3%	131	-23,4%
Slagen en verwondingen tegen een minderjarige	62	-49,6%	22	-45,7%
Slagen en verwondingen tegen een bloedverwant in opgaande lijn	70	-4,8%	25	-15,3%
Verwaarlozing - afzondering - voogdij-inbreuken	278	-13,7%	107	-16,4%
Familiegeschil	91	28,2%	28	-16,4%

Tabel 1 – Pv's en feiten geregistreerd door de Brusselse PZ's – BPV/BOPV. Bron: SCD (ISLP-uittreksel van 20-05-2020)



De politie stelt een daling vast van het aantal pv's en geregistreerde feiten.

De gedetailleerde cijfers per politiezone omvatten alleen slagen en verwondingen aan echtgenoten. Voor de andere categorieën zijn de cijfers op dit niveau niet significant genoeg.

Politiezones	Slagen en verwond. / partner (feiten)	Δ 2020/gem. 2018-2019
PZ 5339	107	-7,4%
PZ 5340	57	-19,1%
PZ 5341	70	-15,2%
PZ 5342	37	+29,8%
PZ 5343	39	+9,9%
PZ 5344	63	-30,4%

Tabel 2 – Slagen en verwondingen aan echtgenoten geregistreerd in PZ's – BPV/BOPV. Bron: Politiezones

11. De vergelijking voor alleen april laat een daling zien tegenover 2018-2019 als gevolg van een bijzonder hoog aantal 'familiegeschillen' die in april 2019 werden geregistreerd.

Deze cijfers hebben alleen betrekking op de feiten die in een PV zijn vastgelegd en zijn in dit stadium onvolledig, gezien de geringe tijd die verstreken is sinds de onderzochte periode. Enerzijds dienen de slachtoffers niet altijd onmiddellijk klacht in, *a fortiori* wanneer ze de thuisblijfmaatregelen naleven, en anderzijds is er een vertraging bij het opstellen en registreren van pv's door de politiediensten.

Anderzijds melden¹² de zes politiezones een stijging van het aantal 'infofiches' voor 'gezinsconflicten/familiegeschil' in april 2020 ten opzichte van het maandgemiddelde voor 2019. Deze 'infofiches' worden meteen aangemaakt (zonder registratievertraging) wanneer iemand contact met de politie opneemt voor een familieprobleem.

Voor alle zones (behalve PZ 5344) is het aandeel situaties 'met slagen - geweld' in al deze formulieren in april 2020 gemiddeld hoger dan in 2019. Met uitzondering van duplicaten¹³ moet dit worden weerspiegeld in het aantal pv's, aangezien er een pv moet worden opgemaakt wanneer er slagen worden vastgesteld. De officiële politiestatistieken moeten dus worden onderzocht wanneer de ANG¹⁴ voldoende volledig is¹⁵.



De politiezones stellen een stijging vast van het aantal ‘infofiches’ voor ‘gezinsconflicten/familiegeschillen’.

	Aantal ‘infofiches’ ‘gezinsconflicten/familiegeschil’		Deel van deze ‘infofiches’ ‘met slagen/geweld’	
	Apr-2020	Δ april 2020 /maandgem. 2019	Deel met slagen	Δ april 2020 /maandgem. 2019
PZ 5339	410	+8%	59%	+1%
PZ 5340	324	+21%	60%	+8%
PZ 5341	317	+7%	62%	+5%
PZ 5342	75	+36%	(geen details)	
PZ 5343	98	+29%	57%	+11%
PZ 5344	262	+0,4%	53%	-5%

Tabel 3 – ‘Infofiches’ gemaakt in de politiezones – BPV/BOPV. Bron: Politiezones

12. De hier gepresenteerde cijfers zijn ontleend aan ISLP-uittreksels die de analisten van de zes politiezones in mei 2020 hebben gemaakt.

13. Bijvoorbeeld: als een persoon de politie meermaals belt en er meerdere ‘infofiches’ over dezelfde situatie worden opgesteld.

14. Algemene Nationale Gegevensbank.

15. Het duurt doorgaans vier maanden voordat de officiële cijfers in de ANG volledig genoeg zijn om als betrouwbaar te worden beschouwd (*Methodologische nota. Politieële criminaliteitsstatistieken*, p. 4). Beschikbaar op http://www.stat.policefederaale.be/assets/pdf/methodologie/methodologische_nota_PCS_algemeen.pdf).



Profiel van de slachtoffers, geïdentificeerd in de politie-pv's tijdens de lockdown

Voor de zones die deze gegevens hebben verstrekt, geldt het volgende:

- meer dan 3/4 van de infobladen zijn het resultaat van oproepen naar 101 (2/6 PZ's);
- het slachtoffer was de bron (via een oproep aan 101 of via de receptie van een politiebureau) van iets meer dan de helft (58%) van deze dossiers in april 2020 (1/6 PZ's);
- de feiten worden vaker aan de politie gemeld via oproepen van burelen dan buiten de lockdownperiode (1/6 PZ's);
- in april 2020 werd voor 73% van de info fiches een patrouille uitgestuurd (64% in 2019) (1/6 PZ's) - dit kan een weerspiegeling zijn van de toename van situaties met slagen of geweld in 2020.

- ¾ vrouwelijke slachtoffers - ¼ mannelijke slachtoffers

- ¼ tot ½ van de slachtoffers is minderjarig¹⁶

- oververtegenwoordiging van mannelijke slachtoffers onder minderjarigen: ⅓ tot ⅔ van de minderjarige slachtoffers in de zones zijn jongens; oververtegenwoordiging van vrouwelijke slachtoffers in de leeftijdscategorie 18 tot 49

Geslacht

	Vrouwen	Mannen
POLBRU	72%	28%
WEST	66%	34%
MONTY	74%	21% ¹⁷
BRUNO	67%	33%

Tabel 4 – Geslacht van de slachtoffers in de politie-pv's tijdens de lockdown – BPV/BOPV. Bron: Politiezones

Leeftijd

	POLBRU	WEST	BRUNO
0-17 jaar	26%	47%	42%
18-49 jaar	64%	45%	48%
>50 jaar	9%	8%	10%
onbekend	1%	1%	0%

Tabel 5 – Leeftijd van de slachtoffers in de politie-pv's tijdens de lockdown – BPV/BOPV. Bron: Politiezones



16. Meerdere slachtoffers kunnen op hetzelfde pv staan. Het hoge aandeel minderjarige slachtoffers kan deels worden verklaard doordat naast de partner ook kinderen als slachtoffer in een pv worden opgenomen wanneer zij tijdens het politieoptreden aanwezig zijn.

17. Van de overige 5% van de slachtoffers is het geslacht niet geïdentificeerd.

1.2 Luisterlijnen

1.2.1 Écoute violences conjugales (0800 30 030)

De lijn 'Écoute Violences Conjugales' (EVC) is een anonieme luisterlijn die 24 uur per dag en 7 dagen per week open is voor alle slachtoffers, getuigen of daders van huiselijk geweld¹⁸. De ontvangen oproepen hebben betrekking op huiselijk geweld met een dwingend karakter (91,5% van de oproepen in 2019), andere vormen van intrafamiliaal geweld (6% in 2019) of huwelijksconflicten waarbij beide partners dezelfde vrijheid van meningsuiting en reactie hebben (2,5% in 2019). Tussen 9.00 en 19.00 uur op weekdays nemen gespecialiseerde professionele respondenten gesprekken aan; 's nachts (tussen 19.00 en 9.00 uur), in het weekend en op feestdagen (hierna 'buiten de werkdagen') wordt de lijn doorgeschakeld naar Tele-Onthaal (107). In 2019 waren 92% van de slachtoffers die bij EVC werden gemeld, vrouwen.

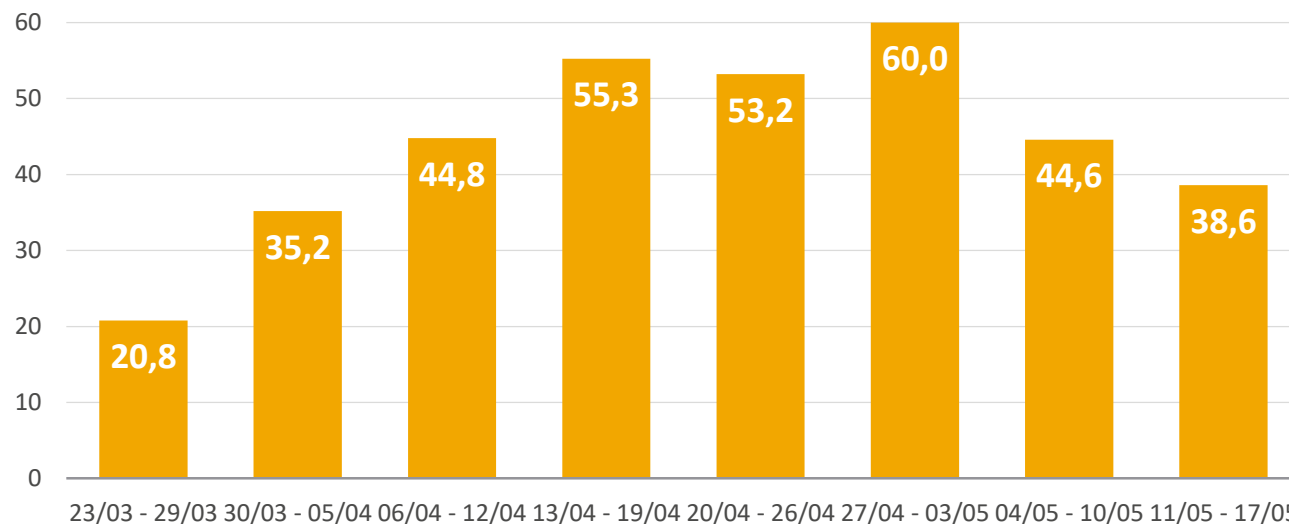


92% van de slachtoffers zijn vrouwen.

Tijdens de lockdownperiode merkten we het volgende op:

- een verdrievoudiging van het gemiddelde aantal oproepen dat elke dag door de EVC-lijnoperatoren wordt behandeld¹⁹ van 9.00 tot 19.00 uur van de week van 23-03²⁰ (+/- 20 oproepen/dag) tot de week van 27-04 (+/- 60 oproepen/dag);
- in maart 2020 werden overdag +46% meer oproepen ontvangen in vergelijking met maart 2019 (+27% in vergelijking met het maandgemiddelde voor 2019).

Om deze toename van het aantal gesprekken aan te kunnen, is de capaciteit van de lijn verhoogd tot drie lijnen die parallel open staan (in plaats van twee) en zijn de openingstijden verlengd van de chat die aan de lijn verbonden is. Deze chat wordt door een vierde persoon beheerd.



Figuur 1 – Gemiddeld aantal door EVC behandelde oproepen per dag (9.00-19.00 uur) – BPV/BOPV. Bron: EVC

18. In 2019 was echter slechts 2% van de ontvangen oproepen afkomstig van mannelijke daders (EVC, *Jaarverslag 2019*).

19. Onbehandelde ontvangen oproepen zijn gevallen waarin de beller een bericht insprekt en ophangt zonder dat er een medewerker aan de lijn is geweest en gevallen waarin alle drie de lijnen bezet zijn en de beller wordt gevraagd om later terug te bellen.

20. De cijfers voor de week van 16-03 tot 22-03 zijn niet beschikbaar als gevolg van een werkreorganisatie en de implementatie van tools die zijn aangepast aan de lockdownmaatregelen.

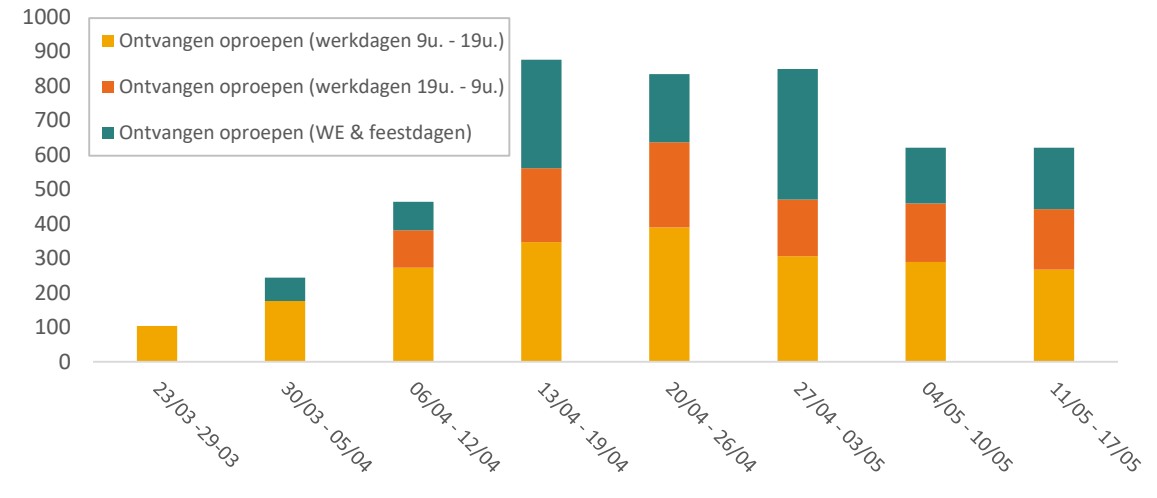


Een verdrievoudiging van het aantal oproepen betekent geen verdrievoudiging van huiselijk geweld.

Een verdrievoudiging van het aantal oproepen betekent niet dat het aantal situaties van huiselijk geweld verdrievoudigd is. Naast de oproepen van de slachtoffers ontvangt de EVC-lijn veel oproepen van enerzijds familieleden en vrienden van slachtoffers en anderzijds personen of deskundigen die hulp aanbieden²¹. De publiciteit die vanaf het begin van de lockdown over de luisterlijn werd verspreid, heeft vermoedelijk ook een rol gespeeld in de toename van het aantal oproepen, maar wijst niet noodzakelijk op een toename van het aantal feiten. Tot slot melden slachtoffers in hun oproepen ook vaker 'conflicten' tijdens de lockdown.

Vanaf 13 april gebeurt meer dan een op de twee oproepen 'buiten de werkdagen'. Dit is een terugkerend aandachtspunt voor de EVC-lijn: in 2019 werd 54% van de ontvangen oproepen 'buiten de werkdagen' gedaan en in 2020 namen deze oproepen, die worden behandeld door tele-onthaalvrijwilligers die niet over dezelfde expertise beschikken als de EVC-luisteraars, toe.

Vanaf mei neemt het aantal oproepen af (hoewel er nog steeds meer oproepen zijn dan voor de lockdown).



Figuur 2 – Aantal ontvangen oproepen per week (24 u.) – BPV/BOPV. Bron: EVC

Voor de lockdownperiode omvatten de cijfers van de EVC-lijn alle ontvangen oproepen, ongeacht hun geografische herkomst²². Op basis van de gebruikelijke verhouding van $\pm 20\%$ oproepen uit het BHG²³ schatten we het aantal oproepen uit onze regio op gemiddeld zo'n 24 oproepen / dag (24 uur per dag) voor de weken van 13, 20 en 27 april. Tijdens deze weken was het aantal oproepen het hoogst (tijdens de week van 23 maart waren er gemiddeld drie oproepen per dag).

21. Financieel, materieel (door opvangplaatsen ter beschikking te stellen) of menselijk (door oproepen naar de luisterlijn te beantwoorden).

22. De statistische tool om te bepalen uit welk gebied een oproep afkomstig is (een Waalse provincie, het BHG, Vlaanderen of 'onbekend') was tijdens de lockdown niet beschikbaar voor de lijnoperatoren.

23. EVC, Jaarverslag 2019.

1.2.2 1712

Telefoonlijn 1712, *'Hulp bij geweld, misbruik en kindermishandeling'*, behandelt bredere kwesties dan de EVC-lijn: alle situaties van geweld die een burger ervaart, kunnen daar worden gemeld, maar de lijn is vooral bekend voor het melden van kindermishandeling (59,6% van de ontvangen oproepen in 2019). De deskundigen die de oproepen beantwoorden, zijn maatschappelijk werkers van het CAW²⁴ of het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling - VK.

1712 is bereikbaar van 9.00 tot 17.00 uur van maandag tot vrijdag, met een verlenging tot 18 uur tijdens de COVID-19-crisis. Via de lijn wordt het eerste 'contact' gelegd om te bepalen welke bijstand een andere dienst kan verlenen en om de slachtoffers naar die dienst door te verwijzen. Aan de luisterlijn zijn ook een e-mailadres en een chat verbonden. Net als bij de EVC-lijn zijn de meeste bellers vrouwen, maar hun meerderheid is minder groot (73% in 2019)²⁵.

Voor de volledige Vlaamse Gemeenschap werd in de eerste vier weken van de lockdown het volgende waargenomen:

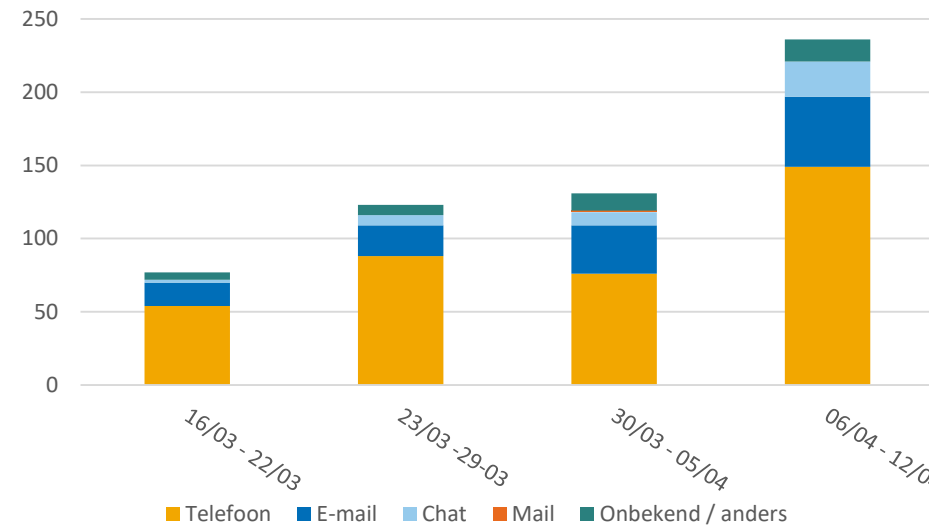
- een verdrievoudiging van het aantal ontvangen telefoongesprekken (van 54 naar 149);
- een aanzienlijke toename van het aantal ontvangen e-mails (+200%) en vooral van chatberichten (van 2 naar 24).

De vierde lockdownweek (6 tot 12 april) valt op met +43% ontvangen oproepen in vergelijking met het weekgemiddelde voor 2019 (104 oproepen)²⁶.

24. Centrum Algemeen Welzijnswerk.

25. 1712, Jaarrapport 2019.

26. *Ibid.*



Figuur 3 – Aantal contacten per week via 1712 tijdens de lockdown – BPV/BOPV. Bron: 1712

Net als bij EVC wijst de toename van het aantal oproepen niet noodzakelijk op een toename van geweld: sommige reeds bestaande problemen worden gemeld door bezorgde burens die vaker thuis zijn, zoals de politie ook meldt. Andere houden verband met het ontstaan van spanningen (zonder dat er noodzakelijk sprake is van echtelijk geweld) of educatieve problemen (bijv. omgaan met een tiener) tijdens de lockdown.

De lijn 1712 is georganiseerd per provincie, met uitzondering van het BHG, dat gegroepeerd is met Vlaams-Brabant. Voor deze twee geografische entiteiten heeft de lijn het volgende aantal oproepen ontvangen:

- in maart 2020: 131 oproepen over 153 potentiële slachtoffers;
- in april 2020: 203 oproepen over 284 potentiële slachtoffers.

1.3 Schuilplaats voor slachtoffers van huiselijk geweld

In het BHG kampt de opvangsector (tehuizen en noodopvangcentra²⁷ - een bevoegdheid die gedeeld wordt door COCOM, COCOF en VCG) met een steeds terugkerende overbevolking. Onze analyse is gebaseerd op de cijfers van het CPVCF ('Centre de Prévention des Violences Conjugales et Familiales' of Centrum ter preventie van partner- en familiaal geweld), dat de twee opvangcentra²⁸ beheert die door het COCOF zijn goedgekeurd om uitsluitend vrouwen (met of zonder kinderen) te ontvangen die het slachtoffer zijn van echtelijk geweld²⁹. Het CPVCF heeft ook een telefonische luisterlijn voor zijn doelgroep: 9 van de 10 oproepen worden gedaan door vrouwen.

De opvangcentra van het CPVCF kunnen slachtoffers uit andere regio's opvangen in bepaalde gevaarlijke situaties waarbij afstand tot de dader vereist is; omgekeerd kunnen sommige slachtoffers uit Brussel in Luik of La Louvière worden opgevangen in opvangcentra van partnerorganisaties. De oorsprong van de ontvangen oproepen wordt niet geregistreerd, maar de oproepen die normaal gesproken tot fysieke afspraken leiden, zijn voornamelijk afkomstig van Brusselse vrouwen.

Tijdens de lockdown werd het werk van het CPVCF (luisteren naar slachtoffers, risicobeoordeling volgens het beschreven type relationele dynamiek, opkomst en beheer van de opvangverzoeken) georganiseerd via de telefoon, die eerder alleen diende om een eerste contact te leggen, gevolgd door een fysieke afspraak.

27. Bijvoorbeeld: Samusocial, afhankelijk van COCOM.

28. Verspreid over drie locaties voor een totaal van 58 bedden.

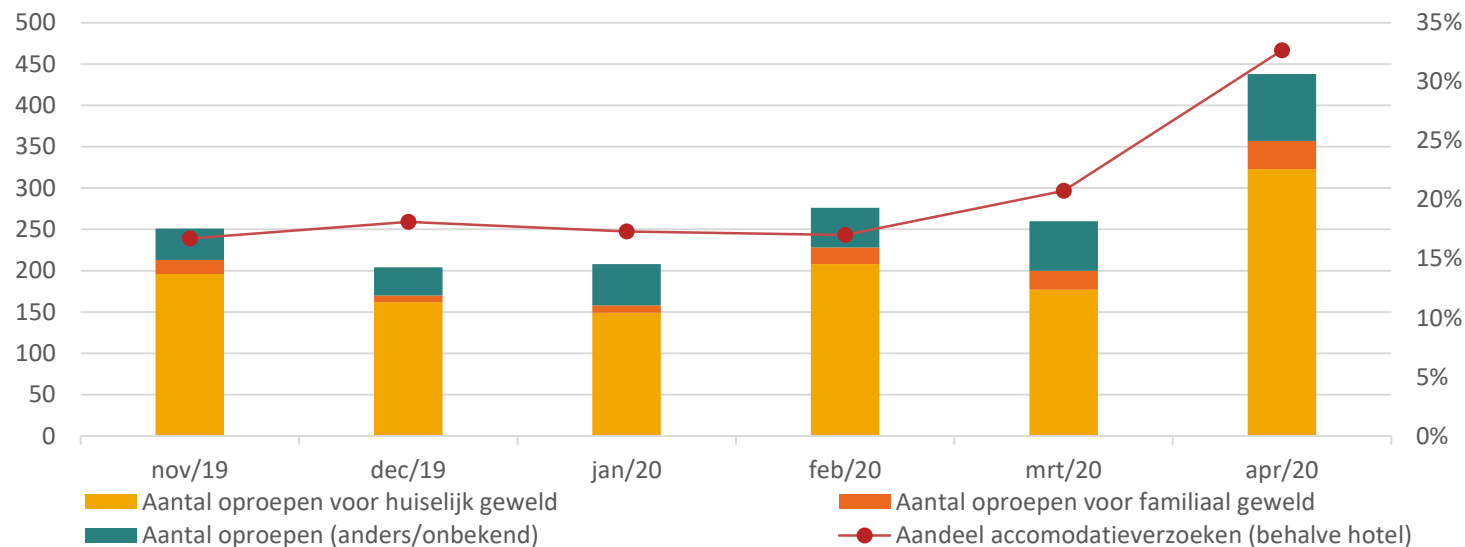
29. COCOF heeft elf opvangcentra voor vrouwen met of zonder kinderen goedgekeurd, met in totaal 380 plaatsen. Deze kunnen onderdak bieden aan vrouwelijke slachtoffers van geweld. Alleen de twee opvangcentra van het CPVCF ontvangen uitsluitend deze doelgroep.

30. Tussen 22 en 26% per maand.

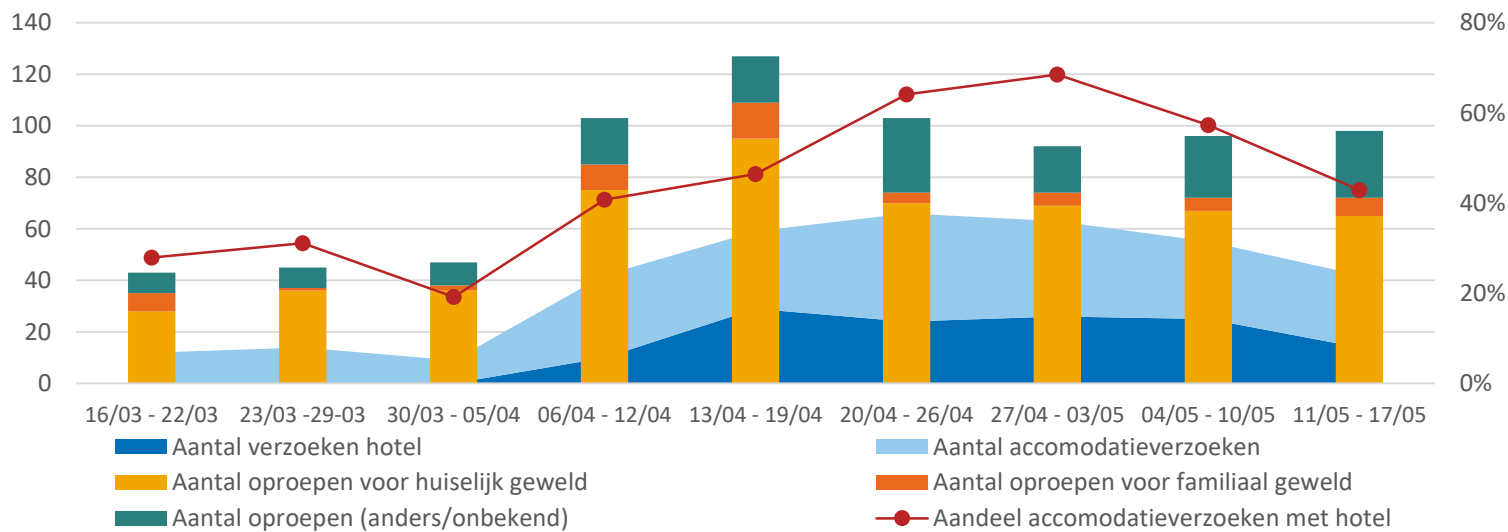
31. De systematische registratie van statistieken over de oproepen die het CPVCF ontvangt, is midden oktober 2019 begonnen. We beginnen onze (maandelijkse) analyse daarom met de maand november 2019, waarvoor de registratie volledig is.

We merken het volgende op:

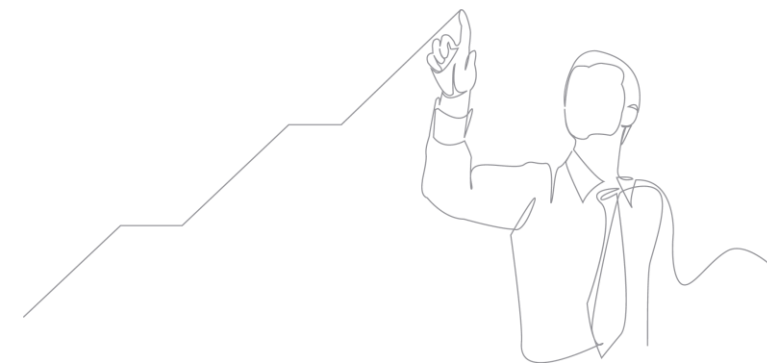
- Weinig oproepen in het begin van de lockdown, in verband met de reorganisatie van de diensten (1/4 van de oproepen die het CPVCF ontving³⁰, waren afkomstig van maatschappelijk werkers die hun werkwijze moesten aanpassen), evenals een mogelijke aanpassingsperiode voor slachtoffers (over het algemeen de oorsprong van iets meer dan de helft van de oproepen) die opnieuw met hun partner leren samenwonen.
- Een toename van het aantal telefoongesprekken in april met de invoering van het telefonische werk, evenals een nog grotere toename van de opvangaanvragen (die eerder tijdens een afspraak werden geregistreerd). Vergeleken met het maandgemiddelde voor de periode november 2019 - februari 2020³¹:
 - 87% meer oproepen ontvangen in april 2020;
 - 253% meer opvangaanvragen in april 2020.
- Net als bij de EVC-lijn is er in mei een stabilisatie van het aantal oproepen en een daling van het aantal opvangaanvragen (hoewel dit nog steeds hoger ligt dan aan het begin van de lockdown). Mogelijk wachten sommige slachtoffers tot de lockdown voorbij is alvorens ze de hulpdiensten benaderen.



Figuur 4 - Maandelijks evolutie van de door het CPVCF ontvangen oproepen (november 2019 - april 2020) – BPV/BOPV. Bron: CPVCF



Figuur 5 – Wekelijkse evolutie van het aantal oproepen die het CPVCF heeft ontvangen tussen 16 maart en 17 mei 2020 – BPV/BOPV. Bron: CPVCF



Aangezien het opvangaanbod in het BHG in normale tijden al verzadigd is, heeft COCOF als reactie op deze toename van de vraag in april 2020 een hotel beschikbaar gesteld dat 50³² extra plaatsen biedt voor slachtoffers van IFG, beheerd door het CPVCF. Theoretisch gaat het om 50 plaatsen. Wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, is er ook een hotel met een geheim adres - beheerd door het CAW - opgezet voor de opvang van slachtoffers, met name uit Brussel.

32. Omdat het hotel door de social-distancingmaatregelen niet de maximale capaciteit kan bezetten, kunnen er maar maximaal 30 tot 32 personen terecht.



Slachtoffers
EN DE LOCKDOWN

2.1 Huiselijk geweld

Uit de cijfers van de politie blijkt een daling van het aantal pv's voor slagen en verwondingen tussen echtgenoten tijdens de lockdown, maar een toename van het aantal pv's voor familiegeschillen³³. Door de lockdown is het aantal conflictsituaties inderdaad geëxplodeerd, wat ook wordt ervaren bij de luisterlijnen. Maar dit is geen 'echtelijk geweld' zoals hierboven gedefinieerd.

De door ons ondervraagde deskundigen van het Bureau Politionele Slachtofferhulp (BPSH), de luisterlijnen en het CPVCF zijn het erover eens dat de lockdown geen nieuwe situaties van echtelijk geweld heeft gecreëerd³⁴. Aan de andere kant werden de moeilijkheden voor de slachtoffers die al voor de lockdown problemen hadden, vervelend, waardoor ze nog meer stress en angst voelden. Het isolement van het slachtoffer uit zijn of haar netwerk (familie, sociaal en eventueel professioneel) en de moeilijkheden om hulp in te roepen wanneer dat nodig is (gezien de permanente controle van de partner) vormen niet alleen een eerste aanwijsbare oorzaak van stress, maar ook een verklaring voor de geconstateerde afname van het aantal pv's³⁵. Slachtoffers hebben moeite om naar het politiebureau te komen, maar behouden *a priori* 'privé'-toegang tot hun telefoon, zoals blijkt uit de toename van het aantal oproepen naar de meldpunten. Het 'privé'-karakter van deze oproepen is echter relatief: oproepen naar de EVC-lijn zijn korter (10 tot 15 minuten maximaal, vergeleken met 45 minuten tot 1 uur in normale tijden³⁶) en worden gekenmerkt door een hogere mate van urgentie dan normaal (slachtoffers die 'vanuit de badkamer' bellen, 'achter een tuinhuisje' zitten, enz.). De aanzienlijke toename van het chatgebruik (1712, EVC, PZ Polbru en Zuid) kan te maken hebben met het feit dat sommige slachtoffers moeilijk een telefoongesprek kunnen voeren. Voor een (meer discreet) chatgesprek ligt de drempel nog lager.



Huiselijk geweld: gendergerelateerde gewelddaden

In de hierboven gepresenteerde cijfers zijn een grote meerderheid van de slachtoffers vrouwen. Huiselijk geweld is een gendergerelateerd probleem: het Verdrag van Istanbul, een internationaal wettelijk kader dat in 2016 door België werd goedgekeurd, erkent dat "huiselijk geweld onevenredig veel vrouwen treft" en dat "geweld tegen vrouwen een uiting is van de historisch ongelijke machtsverhoudingen tussen vrouwen en mannen die hebben geleid tot de overheersing en discriminatie van vrouwen door mannen, waardoor vrouwen van hun volledige emancipatie worden beroofd"³⁷. Er zijn echter ook situaties waarin vrouwen daders zijn en mannen het slachtoffer van echtelijk geweld, zie ook het hoofdstuk over daders hieronder.

33. Bij sommige van deze 'familiegeschillen' zou het om niet-fysiek intrafamiliaal geweld gaan in plaats van een 'banaal conflict'.

34. Sommige slachtoffers kunnen zich tijdens de lockdown bewust zijn geworden van het problematische karakter van hun relatie (al voor de lockdown).

35. Het BPSH meldt dat slachtoffers 'vaak' de kans grijpen om klacht in te dienen terwijl ze de kinderen naar school brengen, maar tijdens de lockdown is deze kans verdwenen.

36. De 4171 door EVC-deskundigen behandelde oproepen ('afgeronde oproepen') in 2019 hebben een gemiddelde duur van 20 minuten (EVC, Jaarverslag 2019).

37. Verdrag van de Raad van Europa inzake de preventie en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, 2011, preambule.



De lockdown veroorzaakt geen huiselijk geweld, maar creëert moeilijkheden voor de slachtoffers.

De extreme angst die sommige slachtoffers voelen, kan ook te wijten zijn aan crisis-, gevaars- en noodsituaties: bij sommige echtparen waar de overheersing in het huwelijk al gevestigd was, nam het geweld toe tijdens de opsluiting door gedwongen promiscuïteit tussen dader en slachtoffer, maar ook door de verhoogde aanwezigheid van risicofactoren zoals alcohol, drugs of financiële moeilijkheden door het verlies van werk en/of inkomsten³⁸.

Het CPVCF is ook geconfronteerd met enkele bijzonder problematische situaties waarin een gewelddadige ex-partner die tijdens de lockdown uit de gevangenis werd vrijgelaten, bij gebrek aan andere mogelijkheden gedwongen werd om terug te keren naar de woning van het slachtoffer.

Tot slot zijn stress en angst in verband met de gezondheidscrisis ook een terugkerende factor in de oproepen die de luisterlijn 103 ontvangt over kindermishandeling (zie hieronder), meer dan promiscuïteit en opsluiting in de strikte zin van het woord.

Om deze vele moeilijkheden het hoofd te bieden, hebben de slachtoffers van huiselijk geweld twee opties:

- Volhouden, 'copingstrategieën' gebruiken³⁹. Slachtoffers 'bijten op de tanden' en wachten tot de situatie stabiel wordt of tot de lockdown eindigt, gezien de moeilijkheden om contact op te nemen met ondersteunende diensten of om, in geval van een klacht, een contactverbod te verkrijgen;
- Vluchten in een noodsituatie wanneer de situatie te gevaarlijk is geworden. Vroeger kon een vertrek uit huis worden geregeld. Tijdens de lockdown moet het slachtoffer soms plots vertrekken en sommige slachtoffers hebben geen andere keuze dan zonder hun kinderen⁴⁰ te vertrekken.

Hoewel de lockdown voor veel slachtoffers leidt tot intense stress of gevaar, kan deze ook net een kalmerend effect hebben, zoals gemeld door het BPSH en het CPVCF: de behoefte van de dader om zijn slachtoffer onder controle te houden, wordt bevredigd omdat het slachtoffer *de facto* geïsoleerd is van elk netwerk (sociaal, beroepsmatig, familie).

Voor de slachtoffers in de door de politie geregistreerde pv's hebben de BPSH's die contact met hen opnemen (zie hieronder) ons niet op de hoogte gesteld van enig merkbaar verschil in de mate van urgentie van de situaties. Het is dus mogelijk dat de door het CPVCF vastgestelde stress en het gevaar nog niet onder de aandacht van de politie zijn gebracht, waarschijnlijk door de objectieve moeilijkheden en de hoge toegangsdrempel tijdens de lockdown en door de traditionele hindernissen om een klacht in te dienen.

38. Twee van de vijf slachtoffers van huiselijk geweld zeggen meer geweld te hebben ondervonden tijdens de lockdown dan voorheen (SCIENSANO, *Tweede gezondheidsonderzoek COVID-19: voorlopige resultaten*, Brussel, p. 31). Online beschikbaar: <https://doi.org/10.25608/rkna-ee65>.

39. In de literatuur over huiselijk geweld zijn verschillende soorten copingstrategieën voor slachtoffers gedocumenteerd. In deze context vermelden de contactpersonen strategieën zoals schijnbare onderwerping, pogingen om de partner tevreden te stellen om te voorkomen dat de situatie nog erger wordt, enz.

40. De lockdown wordt dan soms door de dader van het echtelijke geweld gebruikt als een instrument om de partner te overheersen en als extra strategie om het slachtoffer te verzwakken: als ze tijdens de pandemie het huis zou verlaten, brengt de vrouw de kinderen in gevaar en wordt haar het bezoekrecht onzegd.

2.2 Ouderen

Ouderen kunnen het slachtoffer worden van IFG in de vorm van huiselijk geweld of geweld door een afstammeling.

Dit geweld is minder gendergerelateerd dan bij de lagere leeftijdsgroepen, en dit is al het geval bij de 50-plussers (bijna 10% van de IFG-slachtoffers in de door de politie geregistreerde pv's tijdens de lockdown): ± 30 tot 40% van de slachtoffers zijn mannen⁴¹. Slachtoffers ouder dan 60 jaar vertegenwoordigen 1 tot 4% van de slachtoffers die per zone op de lijst staan.

De vzw Infor-Homes, die gespecialiseerd is in de ondersteuning van ouderen, heeft een speciale hulplijn voor ouderenmishandeling ('Écoute Seniors'). De ontvangen oproepen zijn afkomstig van de ouderen zelf, van deskundigen (hulpdiensten, maatschappelijk werkers enz.) of van familieleden. Tijdens de lockdown is het aantal telefoongesprekken met meer dan 50% gestegen (voornamelijk voor situaties in rusthuizen⁴²), waarschijnlijk als gevolg van angst over de situatie van geïsoleerde ouderen. Er zijn nog geen statistieken beschikbaar over de oproepen die tijdens de lockdown zijn ontvangen, maar in de toekomst kunnen deze licht werpen op het fenomeen.

2.3 Kinderen

Kinderen die worden blootgesteld aan huiselijk geweld zijn mishandelde kinderen⁴³. Zij kunnen ook zelf het slachtoffer zijn van directe mishandeling binnen het gezin.



Kinderen in gewelddadige situaties of echtelijke conflicten

Kinderen werden genoemd als een bron van spanning voor gezinnen tijdens de lockdown. Sommige ouders namen hierover contact op met 1712: "Ik weet niet wat ik moet doen met mijn tiener die de lockdown niet wil respecteren," of 103: "Het is ingewikkeld thuis nu mijn kinderen niet meer op internaat zitten" (zie hieronder). De BPSH's melden dat er conflictsituaties ontstaan over de voogdij over kinderen, bijvoorbeeld omdat een partner zijn of haar kinderen om gezondheidsredenen niet aan de ex-partner wil overdragen. Kinderen worden soms ook gebruikt als instrument in situaties van huiselijk geweld. Het CPVCF heeft gevallen gezien waarin de dader van echtelijk geweld de lockdown gebruikte om zijn of haar partner te domineren, bijvoorbeeld door een slachtoffer dat het huis heeft verlaten, het contact met de kinderen te ontzeggen. Kinderen nemen ook een belangrijke plaats in in het discours van daders die door Praxis worden opgevolgd voor echtelijk geweld tijdens de lockdown (zie hieronder).

41. Voor de twee politiezones die deze informatie hebben verstrekt.

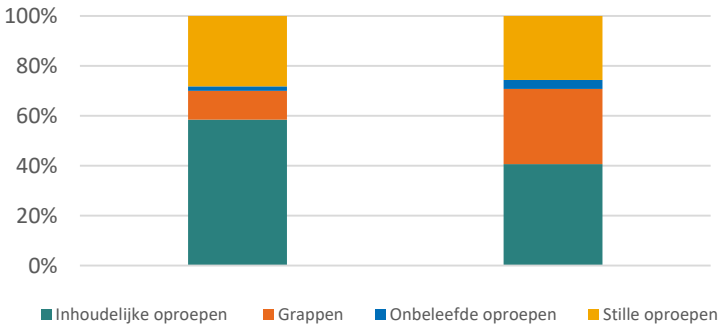
42. Over het algemeen gaat het bij 65% tot 75% van de ontvangen oproepen om mensen in rusthuizen. Infor-Homes staat al lang bekend om zijn expertise op deze gebieden en heeft zijn missie recent uitgebreid naar de preventie van mishandeling thuis.

43. Deze kinderen hebben vaker emotionele en gedragsstoornissen of zelfs een posttraumatische stressstoornis. Cf. FWB, *Un enfant exposé aux violences conjugales est un enfant maltraité*, 2013, p. 21. Beschikbaar op http://www.cpvcf.org/wp-content/uploads/EnfantExposeViolenceConjugale_publication.pdf.

Bij de IFG-gerelateerde pv's die door de politie zijn geregistreerd tijdens de lockdown, zijn 25 tot 50% van de slachtoffers minderjarigen (van 0 tot 17 jaar), afhankelijk van de zone. Het aandeel jongens onder deze slachtoffers (een tot twee derde, afhankelijk van het gebied) is hoger dan voor de leeftijdsgroep van 18-50 jaar, voor wie het geweld meer gendergerelateerd is.

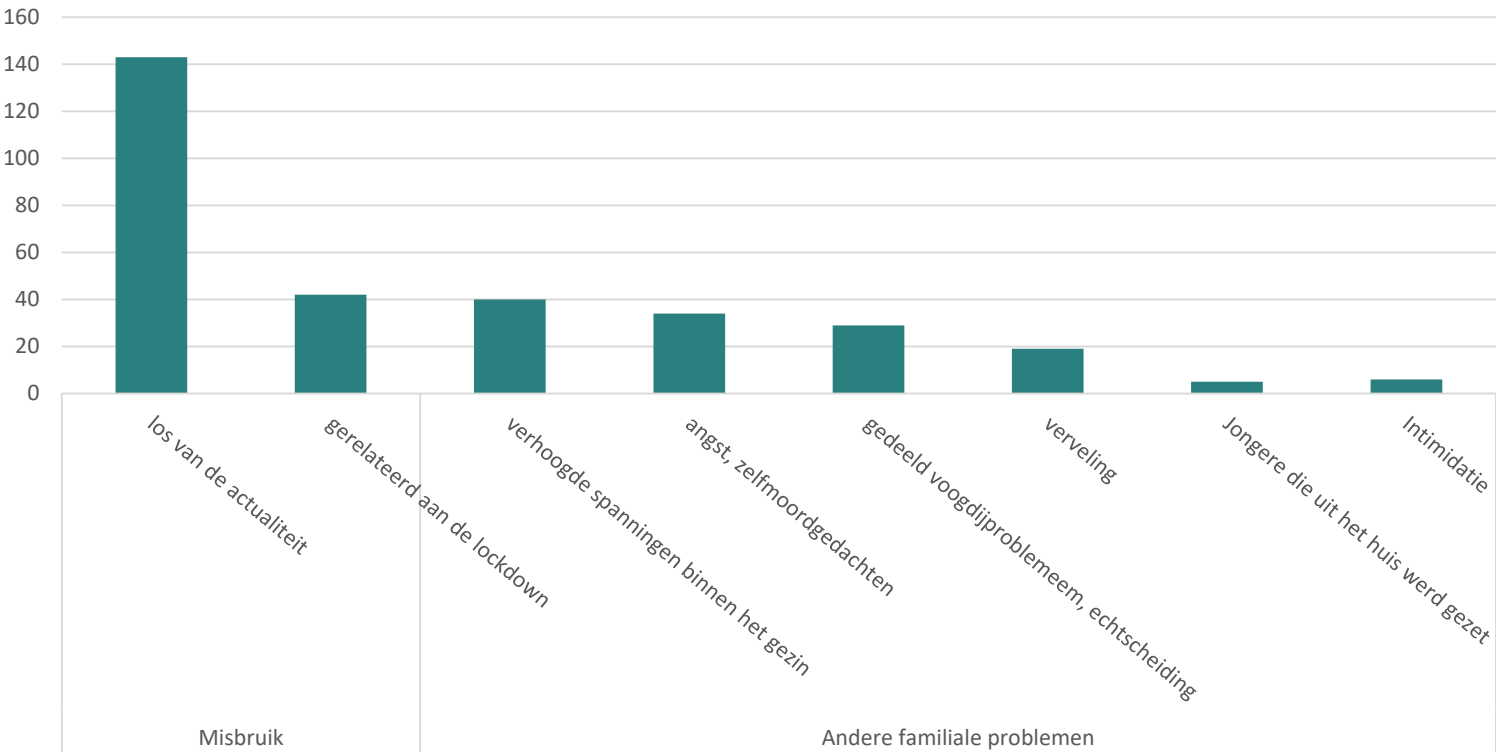
In de Vlaamse Gemeenschap is de lijn 1712 een eerste aanspreekpunt voor personen die geconfronteerd worden met situaties van kindermishandeling⁴⁴. In april 2020 was er een stijging van 65% in het aantal oproepen ten opzichte van het maandelijkse gemiddelde in 2019 (ongeveer 564 potentieel mishandelde kinderen).

In de FWB is de gratis anonieme lijn 103 specifiek bedoeld voor kinderen en jongeren.



Figuur 6 – Oproepen 103 in 2019 en tijdens de lockdown – BPV/BOPV. Bron: 103

- Deze luisterlijn noteerde tijdens de lockdown (13-03 tot 11-05) het volgende over de inhoud van de gesprekken:
- +53% meer oproepen over 'mishandeling' per maand in vergelijking met het maandgemiddelde in 2019 (92 vs. 60);
 - problemen met verergerde spanningen binnen het gezin en problemen in verband met wisselende voogdij (zie kader hierboven).



Figuur 7 – Inhoud van de oproepen tijdens de lockdown – BPV/BOPV. Bron: 103

44. De respondenten uit 1712 zijn deels medewerkers van het *Vertrouwenscentrum Kindermishandeling* - een gemeenschapsinstelling die gemandateerd is om minderjarigen in verontrustende situaties te helpen.

Iedereen die (in)direct geconfronteerd wordt met een situatie van mishandeling, kan rechtstreeks contact opnemen met de Vertrouwenscentra kindermishandeling (VK). De multidisciplinaire teams van de Vertrouwenscentra kindermishandeling zijn verantwoordelijk voor “het voorkomen en behandelen van situaties waarin kinderen het slachtoffer zijn van misbruik”⁴⁵. Twee van de veertien VK-teams zijn actief in het Sint-Pieter- en het Saint-Luc-ziekenhuis in het BHG, waardoor ze kinderen in de pediatrieafdeling kunnen ontvangen voor een medisch-psychosociale controle in een veilige omgeving⁴⁶.

Door de prioriteit die wordt gegeven aan klinisch werk tijdens de lockdown zijn er nog geen cijfers beschikbaar, maar de teams rapporteren al het volgende:

- een **vrij aanzienlijke daling van het aantal meldingen** (soms geschat op meer dan de helft), wat kan worden verklaard door het feit dat het merendeel van de meldingen die de VK-teams ontvangen, afkomstig is van deskundigen (63% in 2019) die geen contact hebben met kinderen tijdens de lockdown (school of buitenschoolse opvang);
- **meer urgente of ernstige situaties** zoals ernstige ouderpsychopathologie of meer fysieke mishandeling⁴⁷. Aangezien deze zichtbaarder zijn, kunnen ze gemakkelijker worden doorgegeven dan psychologische mishandeling, wat desalniettemin niet noodzakelijk minder ernstig is.



Meer oproepen over kindermishandeling, maar minder meldingen.



45. <https://www.one.be/professionnel/maltraitance/les-equipes-sos-enfants/>.

46. Slechts drie van de veertien VK-teams zijn intrahospitaal.

47. 27% van de in 2019 afgesloten behandelingen.



Daders

EN DE LOCKDOWN

3.1 Opvolging van daders

Bij de inspanningen en het beleid rond huiselijk geweld staan de slachtoffers vaak centraal in het debat. Het spreekt echter voor zich dat de daders ook een essentiële rol spelen in deze problematiek. En het staat vast dat hun behandeling door deskundigen met de nodige expertise het risico op recidive vermindert⁴⁸.

Praxis zorgt voor de opvang van daders van huiselijk geweld op vrijwillige basis ($\pm 25\%$) of onder gerechtelijke dwang ($\pm 75\%$ van de daders), met individuele en groepsopvolging. 10% van de opgevolgde daders zijn vrouwen.



90% van daders zijn mannen.

Omdat de werksessies tussen midden maart en midden mei werden stopgezet, zette Praxis een individuele telefonische opvolging van de daders op poten. De gebruikers (240 in totaal, waarvan 54 in het BHG) werden dus gebeld tussen eind maart en begin mei. Daarbij werd het volgende opgemerkt:

- 10% van de gebruikers weigerde het contact en vroeg om niet opnieuw te worden gebeld;
- 90% van de daders stemde in met de gesprekken of vroeg zelfs om verdere opvolging.

De zes medewerkers van Praxis Brussel hebben dus 306 oproepen gedaan (gemiddeld 5,6 oproepen per opgevolgde vader) en 30 oproepen ontvangen. Deze gesprekken duurden tussen de 3 en 45 minuten. De duur van sommige oproepen weerspiegelt in welke mate de daders behoefte hebben aan interactie met de vzw.

Geen van de daders die het telefooncontact accepteerden, maakten melding van recidive (geweld). De hulpverleners van Praxis maakten zich over het algemeen geen zorgen na hun oproepen. De helft van de daders die gevolgd zijn, wonen echter niet samen met het slachtoffer. Door de lockdown kunnen ze dus minder contact houden met deze laatste.

Op basis van de telefonische gesprekken kunnen bepaalde tendensen worden geïdentificeerd. Sommige punten die tegenstrijdig lijken, kunnen in verband worden gebracht met de grote verscheidenheid aan profielen van de daders, die niet allemaal het stereotype van de dwingende, controlerende agressor belichamen.

48. Zie bijvoorbeeld Ch. VANNESTE, *La politique criminelle en matière de violence conjugale: une évaluation des pratiques judiciaires et de leurs effets en termes de récidive. Rapport final*, 2016.

49. Het risico bestaat dat de daders de feiten in hun verklaring minimaliseren, maar het maakt deel uit van het werk van Praxis om de daders oprecht te laten spreken over wat ze hebben gedaan en meegemaakt in het kader van een vertrouwensrelatie. In groepsessies wordt er geluisterd naar 'lotgenoten' en drukken de daders zich uit met behulp van een kader, wat niet het geval is bij telefonisch contact. Over de ervaring met telefonische contacten tijdens de lockdown werd de feedback gegeven dat dit communicatiemiddel minder confronterend is dan groeps gesprekken en de gesprekken dus oprechter zijn.

Praxis merkte zo het volgende op:

- door de lockdown zijn veel daders zich bewust geworden van de hoge mate aan stress in hun dagelijkse leven (werk, werkroosters, de kinderen naar school brengen, vervoer enz.);
- de lockdown werd genoemd als een spanningsveroorzaker, maar niet als een trigger om tot actie over te gaan;
- sommige daders meldden een afname van spanning omdat ze minder buitenshuis alcohol drinken, uitgaan en jaloezie ervaren en omdat hun drang om hun partner te controleren bevredigd wordt;
- het thema 'kinderen' werd op verschillende manieren besproken: sommige auteurs spraken over positieve effecten door de lockdown ("ik dacht niet dat ik het aankon"), terwijl anderen hun kinderen als een bron van spanning zagen.

De groepssessies werden op 16 mei hervat met een zeer hoge participatiegraad, wat de verwachtingen van de daders en de bereidheid om actie te ondernemen aantoont, ondanks de moeilijkheden in verband met de lockdown.

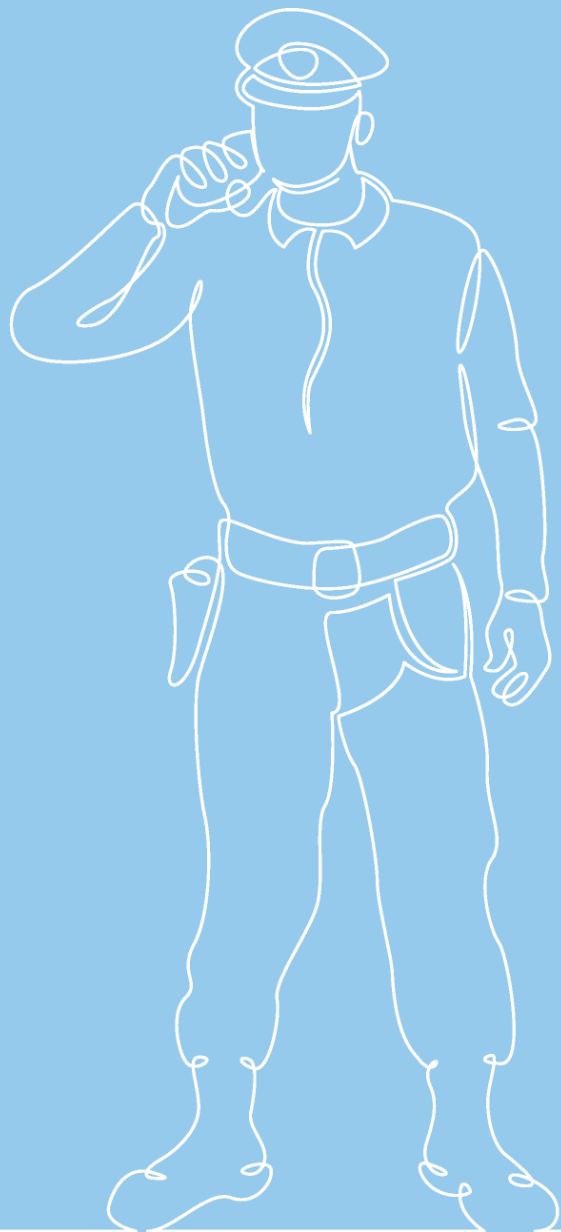
Naast de reeds opgevolgde daders heeft Praxis tijdens de lockdown ongeveer 40 dossiers ontvangen voor het hele grondgebied om onder gerechtelijke dwang een opvolging te starten, alsook ongeveer 30 vrijwillige telefoongesprekken van daders die informatie vragen of een opvolging willen starten.



Geen van de door Praxis opgevolgde daders maakten melding van recidive.

3.2 Politie en daders

De gezondheidscontext heeft gevolgen gehad voor het contact van de politie met de daders van intrafamiliaal geweld. Aan het begin van de opsluiting moesten sommige hoorzittingen worden uitgesteld omdat ze moesten worden aangepast aan de veiligheidsomstandigheden. Voor gevallen van IFG zijn deze echter vrij snel weer hervat, evenals de gezins- en sociale onderzoeken. De politie meldde ook dat het moeilijk was om de dader van huiselijk geweld te lokaliseren, waardoor deze diensten slechts over beperkte mogelijkheden beschikken om proactief contact op te nemen. Ondanks deze moeilijkheden namen sommige politieagenten contact op met bekende geweldplegers in plaats van met de slachtoffers (zie kader hieronder), waaruit blijkt dat de politie ondanks de lockdown haar controlerende functie bleef uitoefenen.



Deskundigen
EN DE LOCKDOWN

4.1 Zorg voor slachtoffers tijdens de lockdown

Voor alle geïnterviewde hulpverleners heeft de lockdown twee soorten problemen met zich meegebracht:

- moeilijkheden om hun activiteit uit te voeren als gevolg van de lockdownmaatregelen: onmogelijkheid om fysieke afspraken te maken, interne reorganisatie van het werk en noodzakelijke aanpassing van de hulpmiddelen;
- moeilijkheden om contact op te nemen met andere hulpverleners van wie de activiteit tijdens de lockdown werd onderbroken of vertraagd.

Hoewel de hulpverleners de organisatorische problemen konden overwinnen en eind maart hun werkzaamheden op een aangepaste manier konden hervatten, heeft de vertraging of sluiting van sommige diensten geleid tot het volgende:

- Het is voor de eerstelijnsdiensten **moeilijk** om de **slachtoffers door te verwijzen** naar gespecialiseerde tweedelijnsdiensten en hen op verschillende manieren te ondersteunen: juridische of administratieve, psychologische of sociale opvolging, bemiddeling, zoeken naar huisvesting of werk enz.
- **Er zijn minder mogelijkheden** om mishandelingssituaties op te sporen (het bezoek van thuishulp voor ouderen wordt opgeschort en het professionele, school- of buitenschoolse netwerk dat meestal mishandeling meldt, heeft geen contact meer met de kinderen). Dit heeft geleid tot een daling van het aantal meldingen aan Infor-Homes en de Vertrouwenscentra kindermishandeling.

Ondanks en door de bovengenoemde moeilijkheden wijzen de diensten (BPSH, CPVCF) meer dan gewoonlijk op het belang van een vertrouwensband met de slachtoffers. Deze band scheppen ze door te luisteren zonder oordeel te vellen, in hun eigen tempo. Het doel is dat het slachtoffer opnieuw contact kan opnemen met de dienst om zich beter te informeren, om een procedure te starten of om doorgestuurd te worden wanneer de context dit toelaat.



Het herstel van het contact met de slachtoffers door de BPSH's

Slachtofferhulp is een van de zeven basismissies van de lokale politie. De zes Brusselse zones beschikken over een speciale dienst, het BPSH, die een belangrijke rol speelt in de eerstelijnsopvang van slachtoffers van elk misdrijf dat bij de politie wordt aangegeven. De BPSH's leggen op een systematische manier contact met de slachtoffers die in de pv's worden vermeld (met name voor IFG). Naast deze voortdurende inspanningen is in het kader van de lockdown een verzoek gedaan aan de BPSH's om, naast de slachtoffers die betrokken zijn bij de nieuwe zaken, systematisch opnieuw contact op te nemen met alle betrokkenen bij de pv's die sinds januari 2020 zijn geregistreerd. Het BOPV kon rechtstreeks met drie BPSH's spreken en kreeg informatie over de werking van een vierde, onder meer over hoe het contact met de slachtoffers wordt hervat.

Hoewel dit initiatief bedoeld is om het isolement van de slachtoffers te doorbreken, wordt het door de BPSH-werknemers in vraag gesteld omdat dit het slachtoffer in gevaar kan brengen en in strijd kan zijn met het principe van respect voor en onafhankelijkheid van het slachtoffer. Sommigen hebben er bijvoorbeeld voor gekozen om geen contact op te nemen met een slachtoffer dat eerder de opvolging heeft stopgezet. De resultaten van deze herinneringscampagnes voor slachtoffers tonen niet aan dat dit systeem relevant zou zijn voor de BPSH's: de meeste van de slachtoffers met wie contact werd opgenomen, meldden geen nieuw geweld en sommigen vroegen om niet opnieuw te worden gebeld. Het BPSH legt meer nadruk op het opbouwen van vertrouwen met de slachtoffers op de lange termijn, zodat zij zelf contact met de dienst durven opnemen wanneer ze behoefte voelen om dit te doen.

4.2 Wat na de lockdown?

Verschillende ondervraagde diensten melden dat het afschaffen van de lockdownmaatregelen waarschijnlijk minstens even moeilijk, zo niet moeilijker, is dan de lockdown zelf.

Slachtofferdiensten verwachten meer aanvragen te krijgen. Naast de lopende opvolgingen uit de periode vóór de lockdown verwacht het CPVCF bijvoorbeeld verzoeken om afspraken van vrouwen die tijdens de lockdown telefonisch werden opgevolgd en nieuwe verzoeken van slachtoffers die tot het einde van de lockdown hebben gewacht om contact op te nemen. Wat de opvang betreft, is het de bedoeling om opvolging te organiseren voor de vrouwen die de hotels (die op 30 juni sluiten) en de noodopvang (die door Samusocial is opgezet en waarnaar de als 'minder risicovol' beschouwde slachtoffers worden doorverwezen) zullen verlaten, bij gebrek aan plaatsen in de opvangcentra (in het bijzonder in opvangcentra met een geheim adres). Tegelijkertijd zijn de wachtlijsten voor deze opvangplaatsen niet verkort. Bovendien zullen sommige slachtoffers een specifieke opvolging nodig hebben, wat onmogelijk is tijdens de lockdown (zie hierboven).

De meldingen van deskundigen aan de Vertrouwenscentra kindermishandeling of Infor-Homes, die afnamen tijdens de lockdown (zie *hierboven*), kunnen weer toenemen wanneer de lockdown eindigt, wat een aanzienlijke werklast voor deze diensten met zich meebrengt.

Ook de klachten bij de politie kunnen toenemen, hetzij voor gebeurtenissen die zich tijdens de lockdown hebben voorgedaan maar die het slachtoffer toen niet kon melden, hetzij voor gebeurtenissen die zich voordoen bij de opheffing van de lockdown en de hervatting van de sociale of beroepsactiviteiten van het slachtoffer. Tussen 18 en 30 mei is al een toename van het aantal klachten⁵⁰ geconstateerd.

Wat de daders betreft, bestaat er bij het opheffen van de lockdown het risico dat ze meer tot actie overgaan, enerzijds door het verdwijnen van de comfortzone die door de lockdown is ontstaan, anderzijds door een mogelijke compensatiedrang die leidt tot buitensporig gedrag (alcohol, uitgaan). Wat de door Praxis opgevolgde daders betreft, wordt er geen onmiddellijke toename van recidive voorspeld, niet alleen omdat de helft van de daders de lockdown niet samen met het slachtoffer doorbrengt, maar ook omdat het contact een bemoedigend signaal geeft. Het zou anders kunnen zijn voor daders die niet worden opgevolgd. De opgelopen vertragingen in de behandeling en de verlenging van de termijnen kunnen problematisch zijn voor sommige daders die opvolging nodig hebben. Deze opvolging kan mogelijk niet zo snel als gewenst worden uitgevoerd, gezien de toename van de aanvragen tijdens de lockdown (zie hierboven).

50. Zoals gemeld door de politiezone Montgomery tijdens het proeflezen van het document.



Conclusies
EN
aanbevelingen

Dit document was bedoeld om de potentiële effecten van de bijzondere omstandigheden door de huidige gezondheidscrisis en de lockdown op het fenomeen IFG te analyseren. Hoewel het voorbarig is om definitieve conclusies te trekken uit de momenteel beschikbare gegevens, kunnen we op basis van de bevindingen van de hulpverleners al enkele aanbevelingen doen.

1 – Voorkom isolatie van de slachtoffers

De maatregelen om de bevolking thuis te houden en de sluiting van een reeks diensten leiden *de facto* tot een vermindering van het potentiële contact met de buitenwereld. De mogelijkheden voor slachtoffers van IFG om hulpdiensten te benaderen zijn beperkt, net als de bescherming die meestal wordt geboden door de aanwezigheid van het gezin en/of het sociale netwerk⁵¹.

- Het is daarom van fundamenteel belang dat **er meer contactkanalen** en -middelen met lage toegangsdrempels komen voor slachtoffers om hun isolement zoveel mogelijk te voorkomen en tegelijkertijd de risico's te beperken, zoals anonieme en beveiligde hulplijnen die het mogelijk maken contact te leggen met deskundigen die hen doorverwijzen naar de juiste diensten, contact via e-mail of chatbots. Sommige deskundigen hebben ook interesse getoond, andere hebben vragen gesteld over een mogelijk 'apotheeksysteem'⁵² (cf. Vlaanderen, Frankrijk, ...).

- De hulpverleners benadrukten de nood aan een **eenvoudige en duidelijke boodschap** om verwarring te voorkomen, zowel bij de slachtoffers als bij de deskundigen. Het doel is om duidelijker te communiceren over de bestaande regelingen: de nummers van de hulplijnen voor slachtoffers/daders, van de politie en de uren waarop deze verschillende politiediensten bereikbaar zijn, ... Deze communicatie moet het slachtoffer in staat stellen een luisterend oor, steun, informatie, begeleiding of zelfs dringende hulp te krijgen, volgens de voorwaarden die hem of haar goed uitkomen (anonimiteit, telefoongesprek, chat, enz.) en wanneer hij of zij zich in voldoende veilige omstandigheden bevindt om dit contact te leggen (bv. buiten het bereik van zijn of haar partner).
- Proactief contact met slachtoffers (zoals de BPSH's of CAW's hebben gedaan) kan helpen voorkomen dat situaties onopgemerkt blijven en kan slachtoffers die niet spontaan hulp zouden zoeken, doorverwijzen naar de juiste diensten. Dit contact moet echter altijd worden gelegd door eerst de mogelijke risico's te beoordelen voor een slachtoffer dat op het moment van de oproep onder de controle van haar partner is.

51. In het algemeen (buiten de lockdown) is de bewustmaking van een groot aantal actoren (huisartsen, scholen, sportclubs, enz.) over IFG een belangrijke aanbeveling om de opsporing van slachtoffers te verbeteren en hun isolement te voorkomen.

52. De mogelijkheid om in een apotheek contact te leggen voor slachtoffers van IFG door middel van een code (bvb "masker 19").

2 – Zorg voor slachtoffers organiseren ondanks de lockdown

Alle ondervraagde hulpverleners waren geconfronteerd met interne organisatorische problemen, maar hadden vooral moeite met netwerkvorming en het doorsturen van slachtoffers van de eerstelijnsdiensten (luisterlijnen, BPSH) naar de juiste hulpverleningsdiensten. De toename van het aantal oproepen naar de luisterlijnen was dus niet erg voelbaar bij de 'tweedelijnsdiensten'. De werknemers benadrukken echter dat het belangrijk is om na te denken over continue slachtofferzorg. Dit geldt in het algemeen, maar ook in het geval van een mogelijke verlenging van de maatregelen of een mogelijke nieuwe lockdown in de toekomst. Concreet geldt tijdens de lockdown het volgende:

- In gevallen waarin onmiddellijke doorverwijzing niet mogelijk is (opgeschorte of vertraagde dienstverlening), moet door de eerstelijnsdiensten worden gewerkt aan het onderhouden van contact met de slachtoffers tijdens de lockdownperiode om te voorkomen dat het isolement na de lockdown voortduurt. Het doel is dat het slachtoffer vervolgens een klacht kan indienen of meer diepgaande zorg kan krijgen. Dit is het standpunt van de medewerkers van 1712 en een aantal BPSH's.
- Ook de behandeling van noodsituaties is een aandachtspunt: de extra opvangplaatsen die in een Brussels hotel zijn geopend, moeten door de CPVCF worden gecontroleerd - tijdens de openingsuren van deze laatste - en deze dienst moet een risicoanalyse uitvoeren. Op dit moment is er geen specifieke opvangoplossing op regionaal niveau - ook niet buiten de lockdown - waar een politieagent een IFG-slachtoffer dat gevaar loopt na een interventie naartoe kan brengen, op elk moment van de dag of de nacht.
- Ook de **neveneffecten van bepaalde gezondheidsmaatregelen** moeten in acht worden genomen: SOS-Enfants meldde een probleem met de plaatsing van kinderen door de ombouw van pediatriebedden naar COVID-bedden. De sluiting van de jeugdondersteuningsdiensten (AMO...), psychologische consultaties, scholen en kostscholen is ook een bron van stress voor veel gezinnen. Uit de oproepen die de 103-lijn heeft ontvangen, blijkt dat dit zelfs de oorzaak van bepaalde spanningen of geweld is.
- Ook **kinderen** die (direct of indirect) slachtoffer zijn van mishandeling zijn een belangrijk aandachtspunt. Dit blijkt uit het hoge percentage minderjarige slachtoffers (1/4 tot de helft, afhankelijk van de zone) in de door de politie geregistreerde pv's en de toename van het aantal oproepen dat door de speciale meldpunten wordt ontvangen, parallel aan een daling van het aantal meldingen bij SOS-Enfants, nu de kinderen van hun school of sportnetwerken geïsoleerd zijn. Het is daarom belangrijk om alle actoren die in contact komen met gezinnen of kinderen bewust te maken van mogelijke tekenen van misbruik, met name tijdens en na de lockdown. Nog voordat de zorg kan worden georganiseerd, is detectie van fundamenteel belang voor deze doelgroep, die soms niet in staat is om op eigen kracht hulp te zoeken.



3 – Voorbereidingen voor na de lockdown

De zorg voor slachtoffers van huiselijk geweld en IFG in het algemeen is een langetermijnproces. Het was van fundamenteel belang dat er tijdens de lockdown onmiddellijk maatregelen werden getroffen. De opheffing van de lockdown kan echter leiden tot een instroom van verzoeken aan de medewerkers van de slachtofferzorg (opvang, juridische en administratieve bijstand, enz.) en een toename van het aantal klachten bij de politie en meldingen door professionele hulpverleners. De getroffen maatregelen moeten dus op de lange termijn gericht zijn op een aan het (vaak trage) tempo van de slachtoffers aangepaste hulpverlening, door de feiten tot een minimum te beperken voordat ze zich bewust worden van de situatie en er vervolgens uit proberen te komen.

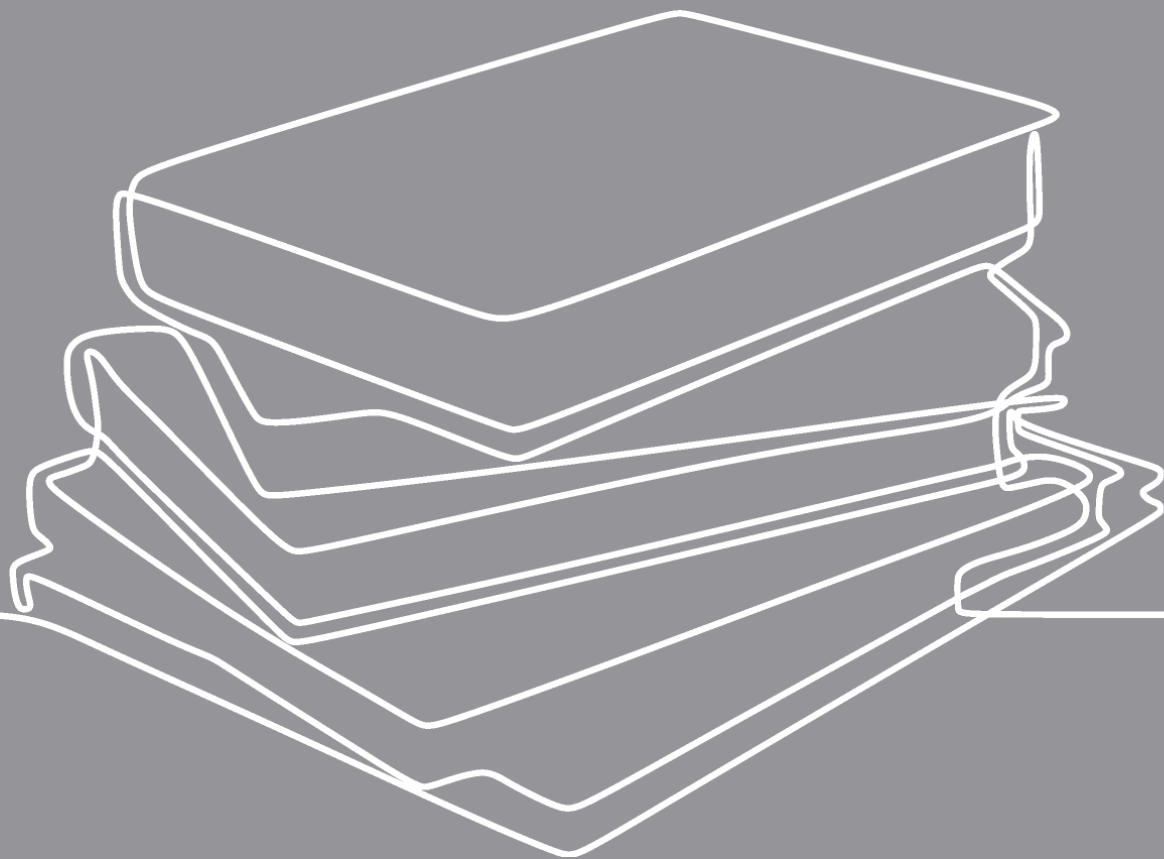
- Wat de huisvesting betreft: de initiatieven die op regionaal niveau worden genomen om het quotum van 3% te halen voor de toewijzing van sociale huisvesting aan slachtoffers van intrafamiliaal geweld die de opvangcentra verlaten, zullen waarschijnlijk niet volstaan⁵³ om te voldoen aan de bestaande behoefte of aan de behoefte die na de lockdown zal ontstaan. De invoering van een grondige ambulante opvolging voor bepaalde gezinnen waarvan de situatie wordt gecontroleerd, zou het mogelijk kunnen maken om plaatsen in de opvangcentra vrij te maken.
- Het bewustmaken van de politieagenten over IFG blijft een prioriteit, gezien de mogelijke toename van het aantal klachten en de ernst of urgentie van de ondervonden situaties.

53. Dit is des te meer omdat sommige van deze woningen niet zijn aangepast aan vrouwen met kinderen (locatie, grootte ...).

4 – Vervolg van de analyse van het fenomeen

De analyse zal de komende maanden moeten worden voortgezet om de gevolgen van de ongeziene maatregelen die tussen maart en mei 2020 zijn genomen, alsmede de opheffingsfasen van de lockdown, op het intrafamiliale geweld daadwerkelijk te kunnen meten. Dankzij de media-aandacht voor het fenomeen IFG in deze periode kunnen we korte metten maken met het idee dat intrafamiliaal geweld een privéprobleem is en het analyseren als een maatschappelijk probleem. Het BOPV zal de statistische en kwalitatieve analyses moeten voortzetten in een multisource- en netwerkbenadering, met de actoren in het veld die aan deze specifieke studie hebben meegewerkt en met andere partners die downstream meewerken aan de opvolging van IFG-gevallen.





Bibliografie

Specifieke literatuur en activiteitenverslagen

Écoute Violences Conjugales, *Jaarrapport 2019*, 2020.

FWB, *Un enfant exposé aux violences conjugales est un enfant maltraité*, 2013.

Beschikbaar op: http://www.cpvcf.org/wp-content/uploads/EnfantExposeViolenceConjugale_publication.pdf.

SCIENSANO, *Deuxième enquête de santé COVID-19 : résultats préliminaires*, Bruxelles. Beschikbaar op: <https://doi.org/10.25608/rkna-ee65>.

VANNESTE Ch., *La politique criminelle en matière de violences conjugales : une évaluation des pratiques judiciaires et de leurs effets en termes de récidive. Rapport final*, 2016.

1712, *Jaarrapport 2019*, 2020.

Officiële teksten en juridische referenties

Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, 2011.

Elektronische bronnen

<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women>

<https://efus.eu/fr/topics/%AActivity%25/18905/>

<https://www.ecouteviolencesconjugales.be/pourquoi-appeler/victime/>

http://www.stat.policefederale.be/assets/pdf/methodologie/note_methodologique_SPC_generale.pdf

<https://www.one.be/professionnel/maltraitance/les-equipes-sos-enfants/>

Lijst van tabellen

Tabel 1 – Pv's en feiten geregistreerd door de Brusselse PZ's – BPV/BOPV. Bron: SCD (ISLP-uittreksel van 20-05-2020)	08
Tabel 2 – Slagen en verwondingen aan echtgenoten geregistreerd in PZ's – BPV/BOPV. Bron: Politiezones)	08
Tabel 3 – 'Infofiches' gemaakt in de politiezones – BPV/BOPV. Bron: Politiezones	09
Tabel 4 – Geslacht van de slachtoffers in de politie-pv's tijdens de lockdown – BPV/BOPV. Bron: Politiezones	10
Tabel 5 – Leeftijd van de slachtoffers in de politie-pv's tijdens de lockdown – BPV/BOPV. Bron: Politiezones	10

Lijst van figuren

Figuur 1 – Gemiddeld aantal door EVC behandelde oproepen per dag (9.00-19.00 uur) – BPV/BOPV. Bron: EVC	11
Figuur 2 – Aantal ontvangen oproepen per week (24 u.) – BPV/BOPV. Bron: EVC	12
Figuur 3 – Aantal contacten per week via 1712 tijdens de lockdown – BPV/BOPV. Bron: 1712	13
Figuur 4 - Maandelijkse evolutie van de door het CPVCF ontvangen oproepen (november 2019 - april 2020) – BPV/BOPV. Bron: CPVCF	15
Figuur 5 – Wekelijkse evolutie van het aantal oproepen die het CPVCF heeft ontvangen tussen 16 maart en 17 mei 2020 – BPV/BOPV. Bron: CPVCF	15
Figuur 6 – Oproepen 103 in 2019 en tijdens de lockdown – BPV/BOPV. Bron: 103	20
Figuur 7 – Inhoud van de oproepen tijdens de lockdown – BPV/BOPV. Bron: 103	20



bps-bpv
.brussels 
Bruxelles Prévention & Sécurité
Brussel Preventie & Veiligheid

Contact

BPV

Tel: +32 (0) 507 99 11

info@bpv.brussels – www.bps-bpv.brussels

de Lignestraat, 40 - 1000 Brussel

Meer informatie over de Focus n°1 "Intrafamiliaal geweld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tijdens de lockdownperiode": bopv@bpv.brussels

Verantwoordelijke uitgever

Jamil ARAOUD, directeur-generaal

de Lignestraat, 40

B-1000 Brussel

D/2020/14.168/8

© BPV 2020 Alle rechten voorbehouden

Het geheel of gedeeltelijk kopiëren van deze publicatie is enkel toegestaan onder uitdrukkelijke voorwaarde dat de bron duidelijk wordt vermeld als volgt: "Bron: BPV (Brussel Preventie & Veiligheid), "Intrafamiliaal geweld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tijdens de lockdownperiode", *Focus van het Observatorium – n°1*, Brussel, 2020".

